

INDHOLDSFORTEGNELSE | Vore Kirkegårde

Hovednummer:

Povl Götke-Hansen: Provst Johan Exner udnævnt til æresmedlem 137
Hans Larsen: Kirkegårdene – og følgerne af kommunesammenlægningerne 138

Tillægget:

M. Falmer-Nielsen: Årsmøde 1970 85
G. Strunck: Foreningen af danske Kirkegårdsledere 86
Fra danske dagblade 87
Resolutioner 91
Med dette nr. afsluttes bind 23.

Nr. 12 . Januar 1971 – Bind 23

Tidsskrift udgivet af
Foreningen for Kirkegårdskultur

Red.: Hortonom Axel Andersen,
Ørnevej 1, 2630 Taastrup.

Eksp.: Kdgs.inspektør Poul W. Olsen,
Pileallé 2, 2000 København.

Årsmøde 1970. 718:061.22(489) F.f.K.
Med morgenandagt i Viby kirke indledte „Foreningen for Kirkegårdskultur“ sit 50 års jubilæums-møde i Århus.

Efter andagten samledes deltagerne i årsmødet, hvor der måske lidt skuffende, anledning og mødested taget i betragtning, kun var et fremmøde på ca. 50 personer, til generalforsamling på Hotel Mercur, Viby.

Formanden, pastor Götke-Hansen, bød her velkommen såvel til forsamlingen som til de særligt indbudte gæster, hvorefter kirkegårdsinspektør H. D. Ørsted eenstemmigt valgtes til dirigent. Han kunne efter at have konstateret generalforsamlingens lovlighed straks give ordet til pastor Götke-Hansen, der i sin beretning berørte spørgsmålet om kirkegårdens plads og funktion i vor tid og lod tankerne gå til stifterne af foreningen. Götke-Hansen fandt, at foreningen nu som dengang havde sin berettigelse og redegjorde i denne forbindelse for de overvejelser forretningsudvalget havde gjort sig i anledning af 50 året. Overvejelserne var resultatet i det specielle jubilæumsnummer af „Vore Kirkegårde“, som kun var blevet realiseret ved villig bistand, dels fra forfatterens side og dels fra kommuner, ministerier, virksomheder og institutioner, for hvilken foreningen var megen tak skyldig.

Også spørgsmålet om den forsøgsvis konsulenttjeneste berørte formanden og omtalte i forbindelse hermed det initiativ, kirkeministeriet havde taget ved nedsættelsen af et udvalg, hvori foreningen var repræsenteret, til at beskæftige sig med spørgsmålet. Beklageligvis var dette udvalg endnu ikke blevet samlet. Ligeledes beklagede pastor Götke-Hansen, at en aftale om offentliggørelse af foreningens forsøgsordning ikke var blevet fulgt op af menighedsrådenes blad. En henvendelse til landsbygravernes forening om et kollektivt abonnement af „Vore Kirkegårde“ havde heller ikke båret frugt, hvilket man fra bestyrelsens side dybt beklagede, da man gerne så et stærkere samarbejde til den side. Dog havde pastor Götke-Hansen også positive ting at berette, idet foreningen i årets løb havde bistået ministerier, kommuner og menighedsråd med løsningen af kirkegårdskulturelle spørgsmål. I fremtiden så formanden stadig opgaver for foreningen og nævnte, at bestyrelsen var indstillet på at tage nye aktiviteter som f. eks. studierejser op til overvejelse.

Til formandens beretning fremsattes enkelte be-

mærkninger, idet forretningsfører A. Honoré beklagede, at „Landsforeningen af Menighedsråd“ ikke havde fulgt den forsøgsvis konsulentordning op og lovede, at sagen snarest skulle blive behandlet. A. Honoré kunne endvidere oplyse, at også landsforeningen havde modtaget indbydelse til udvalgt vedrørende konsulenttjeneste.

Landsbygraver Knud Norlyk fandt ligeledes anledning til at kommentere spørgsmålet om landsbygravernes kollektive medlemskab af foreningen. Knud Norlyk mente ikke, at der var nogen økonomisk mulighed for et sådant medlemskab, men nævnte, at der dog var mange enkeltmedlemmer.

Redaktøren, overgartner Axel Andersen, udtalte i forbindelse med sin beretning en beklagelse over, at han fandt stofmængden for eensidigt gartnerisk betonet, særlig havde Axel Andersen kunnet ønske, at jubilæumsskriftet havde indeholdt væsentligt mere monumentstof.

Kassereren, kirkegårdsinspektør P. W. Olsen, fremlagde det reviderede regnskab, som godkendtes. I tilslutning hertil stillede han på bestyrelsens vegne forslag om en kontingentforhøjelse fra 25 kr. til 40 kr., idet han fremhævede, at en forhøjelse af denne størrelsesorden var en forudsætning for foreningens fortsatte eksistens.

Forslaget sattes efter dirigentens afgørelse under afstemning og blev vedtaget med 30 stemmer for, ingen stemte imod. Dog blev der taget forbehold fra de medlemmers side, der repræsenterede kollektive medlemskaber.

Efter forelæggelsen af beretningerne genvalgtes følgende bestyrelsesmedlemmer: Overlærer, frk. D. Carlsen-Skiødt, landsbygraver Knud Norlyk, kirkegårdsinspektør Sigurd Jacobsen, kirkegårdsinspektør Holger Nielsen, viceskoleinspektør P. G. Falk-Petersen.

Læge Erik Haugård, der også var på valg dette år, ønskede ikke valg, idet „Dansk Ligbrændingsforening“, hvis repræsentant Erik Haugård hidtil har været, har meddelt foreningen, at den ønsker at udtræde. En sådan udvikling så bestyrelsen med megen beklagelse på, idet man fandt det væsentligt, at D.L.F., på grund af den store indflydelse ligbrændingen har på kirkegårdskulturen, fortsat var medlem af foreningen.

Forrige års revisorer genvalgtes, medens stenhuggermester Helge Olsen valgtes som revisorsuppleant.

Næste årsmøde fastsattes til den 7. og 8. juni. Mødested, Ringkøbing.

Under eventuelt ønskede flere af deltagerne ordet, og der udspandt sig en livlig debat om monumentkulturens stade, træmonumenter contra stenmonumenter, monumentkonkurrence m. m. Stenhuggermester N. P. Nielsen udtalte, at stenhuggerne selv så med bekymring på udviklingen, men mente dog ikke, at en konkurrence ville løse problemerne. Han udtalte videre, at de enkelte stenhuggere hver for sig, var sig stagnationen bevist og prøvede at søge nye veje, og han anbefalede, at kirkegårdslederne i højere grad søgte et samarbejde med stenhuggerne ved nyanlæg.

Arkitekt Johannes Exner slog stærkt til lyd for, at man i monumentkulturen som på så mange andre områder, byggede på traditioner, gik tilbage, fandt former og retninger, der også havde værdi på vor tids kirkegårde.

Kirkegårdsinspektør A. Falmer-Nielsen fandt anledning til at takke redaktøren for det store arbejde han havde lagt i tidsskriftet, og specielt jubilæumsnummeret vidste han havde krævet en stor arbejdsindsats fra redaktøren.

Formiddagens, måske noget forcerede, program, fortsatte med et usædvanligt interessant foredrag af prof., dr. phil. Johan Lange om vore gamle kirkegårdes træer set i kulturhistorisk perspektiv. Idet professoren betragtede trævæksten på vore kirkegårde under en ganske anden synsvinkel end normalt, åbnede han tilhørernes øjne for de kulturhistoriske værdier, der ligger gemt på landsbykirkegården også i beplantningsmæssig henseende og påpegede, hvordan man utallige steder i uforstand havde ødelagt disse værdier.

Eftermiddagen var afsat til besøg på de århusianske kirkegårde. Fra den usædvanligt velholdte Viby kirkegård over den nyanlagte Fredens kirkegård til Århus Vestre kirkegård, hvor særlig det nye kapelkrematorium havde deltagernes interesse, for at slutte med besøg på Riskov kirkegård, hvor såvel den bemærkelsesværdige kirke som den nye kirkegårdsudvidelse besigtigedes.

Dagens program sluttede med jubilæumsmiddag på Hotel Mercur, hvor formanden, pastor Gøtke-Hansen udtalte sin glæde over på bestyrelsens vegne at kunne udnævne provst Exner til foreningens æresmedlem.

Ref. M. Falmer-Nielsen.

Foreningen for Kirkegårdskultur. Årsregnskab 1/4 1969 - 31/3 1970.

Indtægter:

Kassebeholdning . . .	kr.	5,82
Kontingenter	-	13.994,85
Tilskud:		
Kirkeministeriet . . .	-	2.000,00
Landbrugsministeriet -		1.500,00
Forlaget	-	2.646,71

Udgifter:

Kontor	kr.	1.807,54
Vore Kirkegårde . . .	-	13.226,04
Møder og foredrag .	-	4.848,85
Diverse	-	228,45
Kassebeholdning . . .	-	36,50
	kr.	20.147,38
	kr.	20.147,38

Status pr. 31/3 1970:

Kassebeholdning	kr.	36,50
Bank og giro	-	2.511,33
Udestående	-	860,00
Foreningens formue	kr.	3.407,83

Poul W. Olsen,
kasserer.

Regnskabet revideret efter kassebog og bilag. Beholdningens tilstedeværelse kontrolleret. Der har intet været at bemærke.

Franz Bovin, Ole Nielsen,
revisorer.

Foreningen af danske kirkegårdsledere.

718.007(489) F.d.K.

Årsmøde og generalforsamling i Skagen 6.-9. september 1970.

Årsmødet og den ordinære generalforsamling afholdtes på hotel Skagen.

Kirkegårdsgartner Hans Larsen, Ringe, var generalforsamlingens dirigent.

Over arbejdet indenfor foreningen aflagde formanden, kirkegårdsinspektør Holger C. Nielsen, Lyngby, beretning. I årets løb har der bl. a. været ført forhandlinger med forskellige menighedsråd og kirkeministeriet. De kirkeligt ansatte kirkegårdsledere, tjenestemænd og honorarlønnede er optaget i Centralorganisation II, hvilket har bevirket dannelsen af en C.O. II sektion, og for at være medlem her, må man være medlem af Foreningen af danske Kirkegårdsledere. Ved forhandlinger med kirkeministeriet og C.O. II er Foreningen af danske Kirkegårdsledere repræsenteret ved formanden. Sektionen har sin egen bestyrelse med kirkegårdsgartner Hans Larsen, Ringe, som formand, og som sådan aflagde han beretning om sektionens arbejde.

Alle valg var genvalg. - Regnskab og budget godkendtes.

I sin „Orientering om følgerne af kommunesammenlægningerne“ stillede Hans Larsen spørgsmålet, om sammenlægningerne ville få indflydelse på de danske kirkegårde, og besvarede selv spørgsmålet derhen, at da loven, der ændrede den kommunale inddeling, var til behandling i folketinget i 1969, var man opmærksom på, at lovgivningen også rakte ind på kirkens område. Der er foretaget ændringer i de kirkelige love, dog er der ikke meget om kirkegårdsforhold, men en væsentlig ændring må man hæfte sig ved, og det er, at kirkeministeriet kan tillade, at begravelssvæsenet udskilles fra kirkens bestyrelse. Nærmere regler om begravelssvæsenets bestyrelse fastsættes i så fald i en af kirkeministeriets godkendt vedtægt. Hans Larsen mente iøvrigt, at der i de kommende år ville ske mange ændringer vedrørende kirkegårde med hensyn til, at flere kirkegårde nok ville komme under fælles administration af flere grunde, personale, krav til kirkegårdens anlægsform, takster, budgetter m. v.

Kirkegårdsinspektør Morten Falmer-Nielsen, Gentofte, sagde i sit foredrag „Nye former for ind-

retning af gravgårde“, at det var noget af et paradoks at skulle tale om denne titel, idet meget tydede på, at gravgården i dens hidtidige form som kirkegårdselement er forældet, selvom en vis opdeling nødvendigvis må finde sted. Æstetisk og etisk er der ikke noget specielt, der taler imod anlæg af denne art, men den hastige forandring af samfundsformen – ny teknik m. m. vil kræve ændringer, som måske groft taget kan ses ud fra tre principper:

1. Det individualistiske princip – de frie kræfter råder.
2. Det kollektivistiske princip – regulerende bestemmelser.
3. Fællesskabsprincippet – egentlige servitutter – underkastelse.

Den rent individualistiske form indpasset i den moderne gravgård må betragtes som en utopi. I billeder og tale viste Falmer-Nielsen, hvordan man i København tager problemerne op med nydannelser, som givet vil svare mere til vor tid og fremtiden.

Foredraget „Den nye lønningslov“ var af stiftsfuldmægtig A. Jørgensen, Aalborg, formet som et oplæg til en diskussion om de mange spørgsmål, som trænger sig på med indplacering af mange af landets kirkegårdsledere i det nye lønsystem, ligesom der i foredraget berørtes problemer, som havde sin årsag i kommunesammenlægningerne.

Konsulent Jørgen Mosegaard, Odense, holdt foredrag om „Bekæmpelse af sygdomme og skadedyr m. v. på kirkegårde“. På sin sædvanlige friske måde fik han mange problemer frem i lyset, og der var her mangt og meget at lære og at tænke over.

Ekskursioner: Hjørring og Frederikshavn kirkegårde blev grundigt gennemgået. I Hjørring var det især urnelunden i kirkegårdens vestligste del, som vakte opmærksomhed, og i Frederikshavn fik man et godt indtryk af omgivelserne, der vil være omkring den kirkegård, som snart skal anlægges. Endelig besøgte Aalborg nye kapelkrematorium, som ikke skal beskrives her. Det er allerede gjort f. eks. i Dansk Ligbrændingsforenings årsskrift 1970.

I Aalborg sluttede årsmødet. Næste års mødested er på Hindsgavl slot. Årsmødet der er tillige jubilæumsmøde.

C. Strunck.

Kister og urner af plastic.

718(489):726.829:726.83

Kirkeministeriets cirkulære om anvendelse af plastic til kister og urner, har for Aalborg begravelsesvæsens vedkommende givet anledning til følgende vedtagelse:

I cirkulæreskrivelse af 1. maj 1970 har kirkeministeriet blandt andet truffet følgende bestemmelser:

1. Kister, der helt eller delvis er forarbejdet af plasticmateriale, plasticindsatse og plasticposer må ikke anvendes ved kistebegravelser eller som erstatning for zinkkiste, hvor anvendelsen af en sådan er foreskrevet til transport af lig.

2. Kister, til hvis fremstilling, der er benyttet plasticmateriale, kan kun anvendes ved ligbrænding, såfremt dette godkendes af krematoriets bestyrelse.
3. Urner af plasticmateriale kan anvendes, når urnen skal hensættes i columbarium, urnemur eller lignende.
4. Urner af plasticmateriale kan kun jordfæstes på kirkegårde, såfremt dette godkendes af kirkegårdsbestyrelsen, jfr. kgl. anordning af 20. april 1953 om kirkegårde § 19.

Da plastik ikke „går til“ selv i nedgravet stand hverken under en 10- eller 20-årig fredningsperiode, og da forbrænding af plastik antages at kunne skade incineratorerne og fremkalde røggener, meddeles det herved, at bestyrelsen på sit møde i går har vedtaget, *dels* at kister og urner, til hvis fremstilling der helt eller delvis er anvendt plastikmateriale, eller som indeholder sådant materiale, ikke skal modtages til ligbrænding, og *dels* at urner af plasticmateriale ikke skal modtages til jordfæstelse på de kommunale kirkegårde i Aalborg.

Hans Brusgaard.

/ V. Kolster.

Fra danske Dagblade

Foreningen for Kirkegårdskultur. 718:061.22(489) 2/9. Aarhus Stiftstid. o. m. fl. i de følgende dage. Meddelelse om foreningens 50 års jubilæum og årsmøde i Århus, samt om jubilæumsnummeret af Vore Kirkegårde.

Om gravearbejdere. 718(489.11) 24/8. Præstø A. Fra „Kommunarbejderen“ gives dele af en samtale med en kirkegårdsarbejder, om hans forhold til liv, død og ligbegængelse.

København, Vestre. 718(489.11) 1/11. Politiken. Vestre Kirkegård bliver 100 år den 2. november.

Dragør. 718(489.11) 7/8. Amagerbladet. Der mangler en udsmykning på askefællesgraven; – man forlanger ikke noget dyrt, blot – en lille poleret sten med bronzebogstaver.

Osted. 718(489.11) 3/7. Roskilde Dagbl. En kørevej anlægges fra Søndre låge til våbenhuset.

Gershøj. 718(489.11) 20/6. Roskilde Tid. Kgd.sudvidelse og anlæg af parkeringsplads skal finde sted på det 1600 m² store tilkøbte areal mod vest. 27/9. Fr.borg Amts A. Udvidelsen nærmer sig afslutningen. Der bliver 200 nye gravsteder. Et stendige er bygget uden om det nye afsnit. Omkostning 41.000 kr. (Havearkt. Torben Michelsen.)

Kildebrønde. 718(489.11) 22/7. Roskilde Tid. 23/7. Roskilde Dagbl. Kunstakademiets udvalg har forkastet det udarbejdede udvidelsesprojekt. Havearkt. H. Breinholt Nielsen vil på mhrd.ets åbne møde give en orientering.

Mhrd.et har flere gange påpeget, at det hastede med en udv.

Helsingør. 718(489.12)

20/6, 1/7. Helsingør Dagbl. Budget for kgd.en stiger til 309.000 kr. i 1971/72. Det diskuteres om det er en kirkelig eller kommunal opgave at anlægge en eventuel ny kgd. i Espergærde til afløsning af H. kgd.

27/8. Helsingør Dagbl. Kgd.en er blevet udvidet med det gamle møllerhus' grund på Møllebakken. Møllehuset er revet ned.

Hellebæk. 718(489.12)

21/8. Nord-Aktuelt. Projektering af udvidelsen af den ny kgd. i Ålsgårde er budgetteret med 8000 kr. Man har også erhvervet en nabogrund ved nord-siden af kirken, hvor der skal anlægges parkeringsplads.

Karlebo, Nivå. 718(489.12)

16/8. Fr.borg Amts A., 17/8. Helsingør Dagbl., 27/8. Op og ned langs Kysten. En udvidelse må finde sted i det kommende år, hvis der ikke skal opstå pladsmangel. 50.000 kr. er afsat til formålet.

Tibirke. 718(489.12)

23/6. Fr.borg Amts A. Landbrugsministeriet har søgt Finansministeriet om tilladelse til at afhænde 684 m² til kgd.sudv. Pris kr. 3.420.

Ramløse. 718(489.12)

5/9. Fr.borg Amts A. En ny indgang er etableret i kgd.smuren mod vest.

Frederiksborg Slotssogn, Nyhuse. 718(489.12)

11/7. Fr.borg Amts A. Kgd.sinspektionen har fået afslag på en ansøgning om 50.000 kr. til redskabs- og toiletbygning.

Jørnlunde. 718(489.12)

26/5. Fr.borg Amts A. Regulering og omlægning af gange er indledt. Der er afsat 200.000 kr. til formålet. (Havearkt. Breinholdt.)

Snostrup. 718(489.12)

4/9. Fr.borg Amts A. Kgd.en skal udvides.

Farum. 718(489.12)

23/9. Fr.borg Amts A. Den nye kgd. er snart færdig, kun hegn og låger mangler.

Skibby. 718(489.12)

27/10. Nord-Aktuelt. Kommunens ejendomsudvalg har på mhrd.ets opfordring indstillet om opførelse af nyt kapel, men der er ikke afsat penge dertil.

Reerslev. 718(489.13)

27/7. Sjæll. Tid. Udgravning til nyt kapel påbegyndt. Det er også besluttet at anlægge parkeringsplads. (Arkt. Rud. Gram.)

Kalundborg. 718(489.13)

11/9. Kalundb. Folkebl. Parkeringspladsen er ved at være færdig, indhegning er påbegyndt.

Højby. 718(489.13)

20/8. Holbæk Amts Venstrebl. Kgd.sudv. er ved at være færdig. Udgift til nyt kapel bliver ca. 230.000 kr.

Pedersborg. 718(489.14)

18/9. Sjæll. Tid. Kgd.en udvides med 600 m², arkt. Brogaard skal udforme anlægget.

Slagelse, Sct. Peder. 718(489.14)

17/6, 11/8. Sjæll. Tid. Kapel-krematoriet planlægges udvidet med modtagelsesrum og kistopbevaringsrum, udgift over 100.000 kr. (Arkt. Tage Corfitsen.)

Kirke Stillinge. 718(489.14)

2/9. Sjæll. Tid. Under kgd.sudv. har man fundet gamle stenrækker. Nationalmuseet har dateret fundet til 1700-tallet.

Lille Heddinge. 718(489.15)

1/7. Møens Tid. m. fl. En askefællesgrav indrettes.

Fakse. 718(489.15)

8/7. Møens Tid., Syd-øst-Aktuelt. Planlægning af kgd.sudvidelse forberedes.

7/9. Møens Tid. Udvidelsen skal ske mod syd. Til arbejdets udførelse er afsat 50.000 kr. (Havearkt. T. Michelsen.)

Hylleholt. 718(489.15)

29/8. Præstø A. En urnegård, tegnet af billedhuggeren Edmund Bjørn, vil om kort tid blive indrettet. Et fællesmonument til 15.000 kr. bliver bekostet af Jacob og Johannes Hansens mindelegat.

Sværdborg. 718(489.15)

4/9. Møns Folkebl. Kgd.en udvides nu med den i 1923 købte naboejendom.

Everdrup. 718(489.15)

14/7. Vordingborg Dagbl. Mhrd.et har optaget et 7-årigt 4 pct.s lån på 116.000 kr. til kgd.sudv. og opførelse af redskabsbygning.

Elmelunde. 718(489.15)

29/6. Syd-øst-Aktuelt. Arbejdet med kgd.sudv. er påbegyndt og snart begyndes opførelse af redskabs- og toiletbygning.

Damsholte. 718(489.15)

4/7. Syd-øst-Aktuelt. Der udarbejdes kort over kgd.en og numre påsættes gravstederne.

Strib. 718(489.21)

26/8. Fyns Tid. Der er budgetteret 90.000 kr. til bygning af nyt kapel med toiletter og mandskabsrum. Det nye kapel bliver 3 gange så stort som det gamle, der nedrives.

Svendborg. 718(489.22)

26/8. Svendborg A., 27/8. Fyns Tid. I det kommende år vil der blive opstillet affaldskasser på den gl. kgd. og større arealer vil blive tilsået med græs både på den gl. og på Fredens kgd.

5/9. Svendborg A. På budgettet er afsat 75.000 kr. til nyt krematorium, måske på Fredens kgd., men det er ikke sikkert, man får lov til at bygge nyt.

- Svendborg, Sct. Jørgens.* 718(489.22)
1/9. Fyns Tid. Det nye kapel er færdig om 14 dage. (Arkt. Lars Mindedal.)
- Stenstrup.* 718(489.22)
18/8. Svendborg A. Kgd.en skal have en del ny beplantning og en urnehave efter forslag af kgd.s-inspektør Hans Larsen, Ringe.
- Vester Åby.* 718(489.22)
24/8. Fyns Tid. Den projekterede urnehave udføres nu (kgd.sinspektør Hans Larsen, Ringe), og man venter snart at få byggetilladelse til nyt kapel.
- Nakskov.* 718(489.31)
27/10. Loll.-F. Folket. Ny urnehave med 267 pladser indrettes på den vestlige side af Annekskgd.
- Frederiksbavn.* 718(489.41)
23/7, 25/7. Vendsyssel T. 44 unge tyskere er på arbejdslejr for at vedligeholde de tyske krigsdødes grave. Et belgisk stenhuggerfirma opsætter granitkors på soldatergravene. Når planerne for flygtningegravene er godkendt af kgd.sudvalget kommer der også kors på disse grave.
17/8. Vendsyssel Tid. Der udskrives idekonkurrence for det 24 tld. store areal ved Flade. Præmiesummen bliver 60.000 kr., 1. præmie mindst 25.000 kr., mens resten fordeles efter dommerkomiteens skøn, og der kan indkøbes forslag for en del af beløbet for 5.000 kr. stykket.
Arealet for den nye kgd. ligger højt, ca. 100 m over havet med vid udsigt mod vest og nord over Vendsyssel og mod øst over Kattegat. Den nye kgd. ønskes udformet parkagtigt med ca. 25 pct. belægning med gravpladser. Bygninger skal rumme kapel, krematorium, kgd.skantor, materialgård og en mindre planteskole, og der skal være parkeringspladser.
- Skagen.* 718(489.41)
15/10. Politiken. Bronzebogstaverne på mindesmærket for omkomne fiskere er for længe om at irre, mente mhrd.et, nu har man ordnet det med en dåse grøn maling!
- Albæk.* 718(489.41)
29/7. Vendsyssel Tid. Kgd.en skal udvides til efteråret, og der skal anlægges parkeringsplads.
- Hjørring.* 718(489.41)
26/7. Vendsyssel Tid. Boligministeriet har godkendt byplanvedtægt for det areal ved Aastrupvej i St. Knudsby, som er udset til ny kgd. Arealet er 14 ha og er ved jordbundsundersøgelse fundet egnet til kgd. Kommunen skal iværksætte ekspropriering. Arealet ventes taget i brug om ca. 5 år.
26/9. Vendsyssel Tid. Et nyt areal ved den gamle kgd.s vestside på 1 tdl. er netop blevet ryddet og tages i brug til begravelse. Også urnehaven er blevet udvidet med 50 nye gravsteder.
- Hirtshals.* 718(489.41)
28/6. Vendsyssel Tid. Når planen er klar begynder man at rydde plantagen til den nye kgd. i Emmersbæk.
- 10/9. Vendsyssel Tid. Der er givet byggetilladelse til nyt kapel. Udgiften bliver 140.000 kr. (Arkt. Evan Bech.)
- Sæby.* 718(489.41)
17/7. Vendsyssel Tid. Kgd.ens sikring mod smeltevandserosion ved Sæby å drøftes med amtsvandinspektøren.
- Vedsted.* 718(489.41)
6/7. Ålborg Amtstid. Ved kirkesyn bestemtes det at lade en række store træer midt på kgd.en fælde, samt at lægge fliser på gangen.
15/8. Vendsyssel Tid. Mhrd.et har nu ladet en del træer fælde, flere skal fjernes senere.
- Ingstrup.* 718(489.41)
13/8. Vendsyssel Tid. Kgd.en er blevet udvidet med 2700 m². For tiden opføres et 160 m langt stendige. Udgiften bliver 57.000 kr.
- Thisted.* 718(489.42)
6/9. Jyll.-Posten. Askefællesgrav indrettes i en del af plænen i urnehaven. Senere er det meningen at opsætte et kunstværk.
- Vestervig.* 718(489.42)
28/10. Thisted Dgbl. Den 3616 m² store udv. med 404 gravsteder tages i brug og indvies ved næste begravelse i sognet. Udgiften blev omkr. 120.000 kr. og 25.000 kr. for redskabsbygning med kontor og yderligere er brugt 25.000 kr. til indretning af toiletter.
- Ålborg.* 718(489.43)
16/10. Kr. Dgbl. Et stort flertal af de 34 mhrd. i Ålborg kommune er imod, at de kommunale myndigheder eventuelt overtager driften af de kgd.e, der hidtil er bestyret af mhrd.ene. Desuden er de fleste mhrd. modstandere af, at samtlige beboere i kommunen får adgang til at erhverve gravsteder på disse kgd.e til „indenbys“ takst.
- Nørre Sundby.* 718(489.43)
16/7. Ålborg Amtstid., Ålborg Stiftstid. Groft hærværk mod kirke og kgd. Formodentlig står berusede mennesker bag hærværket.
- Åby.* 718(489.43)
11/9. Ålborg Stiftstid. Mhrd.et har godkendt ny vedtægt. De nye takster for en gravplads i 30 år bliver 60 kr. for indensogns, 90 kr. for beboere indenfor kommunen og 120 kr. for købere udenfor kommunen; for ikke-medlemmer af folkekirken bliver taksten 180 kr. for indensogns og 240 kr. for udensogns. I prisen er inkluderet hæk og vedligeholdelse af denne. Vedtægten er endnu ikke approberet af stiftsøvrigheden.
- Biersted.* 718(489.43)
31/8. Ålborg Amtstid. Ministeriet har givet mhrd.et tilladelse til at optage et lån på 92.000 kr. til hegning af det erhvervede areal til kgd.sudv.
- Gunderup.* 718(489.43)
24/9. Ålborg Stiftstid. En kgd.sudv. er blevet nægtet på gr. a. for kort afstand til vandboring.

- Klarup.* 718(489.43)
19/10. Ålborg Amtstid., Ålborg Stiftstid. Ålborg kommune overlader et areal på 7.000 m² uden vederlag til mhrd.et til kgd.sudv.
- Suldrup.* 718(489.43)
1/9. Ålborg Amtstid. Kgd.ens udvidelse vil koste 20.000 kr. Jordstykket inddiges, beplantes og der isættes en ny låge.
- Hadsund.* 718(489.43)
17/7. Kr. Dgbl. Kgd.en udvides med 200 gravpladser på den tilkøbte naboejendom.
- Arden.* 718(489.43)
7/8. Ålborg Amtstid. Kgd.en er blevet udvidet mod Myhlenbergsvej, grønne områder anlagt, og et nyt stendige bygget.
- Auning.* 718(489.44)
8/8. Randers Amts A. Det er besluttet at anlægge en urnehave.
- Skive.* 718(489.45)
22/7. Ålborg Stiftstid. Projektet til den ny kgd. er nu godkendt. Der bliver plads til 3439 gravlodder og 1800 urnegravsteder, endvidere er der afsat 1400 m² til kapel.
- Holstebro.* 718(489.46)
20/7., 3/8. Holstebro Dgbl. Kirkeministeriets til-ladelse til at starte anlægsarbejderne på den ny kgd. er givet. Facademuren skal opføres i beton efter forbillede fra Gävle, men der skal først foretages prøvestøbning.
- Struer.* 718(489.46)
25/8. Holstebro Dgbl. Ny urnehave foreslås.
- Herning.* 718(489.46)
26/6. Herning Amts Folkebl., 2/7. Licitationen. Arkitektkonkurrence mellem 3 indenbys arkitekter, Jydske Arkitektkontor, Anton Christensen og Søren Jensen om kapel på Nordre kgd. er udskrevet.
27/8. Herning Folkebl. På budgettet er foreslået henlagt 300.000 kr. til kapel på Nordre kgd., 275.000 kr. blev vedtaget.
- Skjern.* 718(489.46)
26/6. Ringkøbing Amts Dgbl. Den nye kgd., der har været under anlæg i flere år, ventes færdig i år. Den var budgetteret til ca. 400.000 kr., men kommer til at koste ca. 100.000 kr. mere. Mhrd.et må optage lån på ca. 1/4 mill. kr.
- Nørre Vium.* 718(489.46)
13/8. Vestkysten. Nyt kapel er færdigt. Byggeomkostninger ca. 45.000 kr. Flytning af det gamle stendige mellem det gamle og det nye kgd.sareal blev nægtet, men der blev tilladt lavet en åbning.
- Tarm.* 718(489.46)
30/6. Ringkøbing Amts Dgbl. Udvidelse af kgd.en på 2 nabohuses haver er påbegyndt. Husene bliver dog ikke fjernet straks.
- Dover.* 718(489.47)
24/7. Skanderborg Amts A. Et reguleringsforslag
- udarbejdet af anlægsst. Gunnar Knudsen har været til behandling i mhrd.et. Man enedes om kun at ordne randbeplantningen for ca. 12.000 kr.
- Ry stationsby.* 718(489.47)
23/6. Skanderborg Amts A. Kgd.sudvidelsen har kostet 170.699 kr. hidtil, arealet er endnu ikke beplantet.
- Hammel.* 718(489.47)
17/6. Århus Stiftstid., 3/7. Skanderborg Amts A. Udvidelse på 50 nye gravpladser i en del af præstegårdshaven planeres og drænes, så arealet kan være klar om et par år. Mhrd.et har været i Viby og studere urnehave i forbindelse med anlæg af en sådan med 50 gravpladser.
- Brædstrup.* 718(489.47)
9/7. Vejle Amts Folkebl., 10/7. Horsens Folkebl. Arbejdet med kgd.sudv. er nu påbegyndt, den sker mod syd og giver plads til 250 gravsteder. Det årlige antal begravelser er ca. 40.
- Hornborg.* 718(489.47)
18/6. Vejle Amts Folkebl. Mhrd.et har købt 1.400 m² af kommunen til kgd.sudv.
- Kolding.* 718(489.48)
17/6. Kolding Folkebl. Fællesmhrd.et skænker 2.900 m² af den endnu ikke i brug tagne Nørre kgd. til sportsplads for Dyrehaveskolen og seminariet. Tilbage bliver 72.000 m², hvoraf 1/3 er klar til at tages i brug. Kapellet mangler, men der er ansøgt om byggetilladelse.
- Ølgod.* 718(489.49)
18/6. Vestkysten, 30/6. Vejle Amts Folkebl. Der har været licitation på opførelse af nyt kapel. De samlede håndværkerudgifter blev 118.769 kr. (Arkt. Rolf Graae og Rich Aas.)
- Grene.* 718(489.49)
27/6. Vejle Amts Folkebl. Billund skal nok i fremtiden have egen kgd., der er afsat plads i byplanen.
- Brørup.* 718(489.49)
30/6. Kolding Folkebl. Den nordøstlige del af kgd.en omlægges.
- Hammelev.* 718(489.61)
29/6. Dannevirke. Der er kun 25 ledige gravsteder tilbage, derfor skal kgd.en snarest udvides, der afsættes penge dertil på budgettet 1971/72.
- Egvad.* 718(489.63)
10/7., 28/8. Jydske Tid. Kirkeministeriet har givet tilladelse til opførelse af nyt ligkapel og at restaurere den gamle kørestald, endvidere bliver den gamle garage i det sydøstlige hjørne nedrevet og erstattet med en kønnere bygning for præsteværelse. Udgift ca. 100.000 kr. (Arkt. Børge Hansen.)
- Åbenrå.* 718(489.63)
20/6. Jydske Tid. Der opsættes gravsten på 256 tyske krigsdødes gravsteder, og de er blevet beplantet med roser og cotoneaster.

Modtagne skrifter

Dansk Tidsskrift Index. 014.3

Man kan ikke for ofte gøre reklame for dette prisværdige arbejde, som Bibliotekscentralen gør for at systematisere opøgningen af litteratur.

Dansk Tidsskrift Index 55. årgang 1969 refererer alle Vore Kirkegårdes hovedsider i 1968-69 og vor anmeldelse af kirkegårds litteratur. (Udgiver: Bibliotekscentralen, København 1970.)

Våra kyrkogårdar. 718(486.7)

Er der kommet et svensk Vore Kirkegårde? Nej, men Lunds begravelsesvæsen har brugt navnet som titel til en lille folder om begravelsesvæsenet, kirkegårdene og krematoriet i Lund. Den giver et godt indtryk af de gode forhold, der hersker i Lund, og da den er beregnet til udlevering til besøgende hos kirkegårdsforvaltningen, indeholder den også praktisk stof om, hvordan man forholder sig med hensyn til begravelse, bisættelse eller udførelse af et arbejde på kirkegårdene.

Det er et smukt lille tryk, som sikkert vil gavne kirkegårdskulturen, så vi tilgiver, ja, vi føler os beæret over, at man har kunnet bruge vort navn som titel. (Udgiver: Kyrkogårdsförvaltningen, Lund 1970.)

Resolutioner

Kirkeministeriets skrivelse af 16. nov. 1965 (til overtilsynet for Holmens kirke) ang. *fastsættelse af takster for erhvervelse af gravsteder på Holmens kirkegård*.

I skrivelse af 11. juni 1965 har overtilsynet forespurgt, hvorvidt ministeriet vil kunne tiltræde, at overtilsynet stadfæster et af bestyrelsen for Holmens kirke udarbejdet forslag til ændring af det nugældende regulativ for Holmens kirkegård, således at der indføres en ensartet takst for erhvervelse af gravsteder på kirkegården, uanset om de pågældende gravstedserhververe tilhører søvænet eller ej og uanset om de pågældende er bosiddende i Holmens sogn eller ej.

Ifølge det gældende regulativ, der er godkendt af overtilsynet den 17. maj 1961, har nedennævnte 3 grupper af personer adgang til erhvervelse af gravsteder på kirkegården:

Gruppe 1.

- a. Mænd hørende til søvænet, deres ægtefæller og hjemmевærende børn.
- b. Pensionister fra søvænet, deres ægtefæller og hjemmевærende børn, bosiddende i København og nabokommuner (Storkøbenhavn).
- c. Beboere i Holmens sogn.

Gruppe 2.

Udensognsboende, der enten har ægtefælle, forældre eller børn begravet på kirkegården, eller på særlig måde har været knyttet til Holmens sogn.

Gruppe 3.

Andre udensognsboende.

De i regulativet fastsatte takster for erhvervelse og fornyelse af gravsteder på kirkegården er her efter fastsat under hensyn til, hvilken af disse grupper de pågældende gravstedserhververe tilhører, således at der gælder de laveste takster for personer, der tilhører gruppe 1, medens taksterne er højere for personer i gruppe 2 og højest for personer i gruppe 3.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at der i § 25, stk. 2-4, i lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v. af 30. juni 1922 er givet visse regler med hensyn til erhvervelse af gravplads og fornyelse af gravsteder, hvori der sondres mellem sognets til folkekirken hørende beboere (stk. 2), udensognsboende, der enten har ægtefælle, forældre eller børn begravet på kirkegården, eller som på særlig måde har været knyttet til sognet (stk. 3), og endelig andre udensognsboende (stk. 4).

Med hensyn til betalingen for gravplads er det fastsat, at den for de i stk. 4 omtalte „andre udensognsboende“ bør være væsentlig højere end den, der er fastsat for de i stk. 2 og 3 omhandlede tilfælde.

Efter ministeriets formening er det mest nærliggende at gå ud fra, at det har været lovgiverens tanke med sidstnævnte bestemmelse, at der i vedtægten skulle fastsættes forskellig betaling for de tre i stk. 2, 3 og 4 nævnte tilfælde, og at betalingen efter stk. 3 skulle være højere end efter stk. 2, og betaling efter stk. 4 højere end efter stk. 3.

Det bemærkes dog, at de anførte bestemmelser under hensyn til de særlige københavnske forhold, hvor alle kommuners til folkekirken hørende beboere deltager i udgifterne til de københavnske kirker, må fortolkes således, at laveste takst i henhold til regulativet bør gælde for beboere i Københavns kommune, for så vidt disse tilhører folkekirken (§ 25, stk. 2), og således at der i de i § 25, stk. 3 og 4 omhandlede tilfælde i stedet for „udensognsboende“ anføres „personer, der er bosat uden for Københavns kommune“.

Såfremt der skal være adgang for personer, der ikke tilhører folkekirken, til at erholde begravelsesplads udlagt på kirkegården, må der endvidere være en særskilt takst for sådanne personer, der fastsættes under hensyn til, at sådanne personer ikke deltager i udgifterne til kirkegårdens vedligeholdelse og drift, fr. herved bestemmelsen i § 25, stk. 5.

Kirkeministeriets cirkulære af 27. jan. 1966 (til biskopperne) om *dødsattester*.*)

Ved justitsministeriets bekendtgørelse af 15. december 1965, der er aftrykt som bilag til nærværende cirkulære**), er der foreskrevet nye blanketter til brug ved lægers udfærdigelse af dødsattester. Når disse attester er tilklæbet af lægen (eventuelt politiet), må de kun åbnes af embedslægen.

De særlige blanketter til brug ved ligsynsmænds udfærdigelse af dødsattester er uændrede og udleveres som hidtil af den stedlige sognepræst, der rekvirerer blanketterne hos kredslægen.

I *København*, på *Frederiksberg* og i *Gentofte* påtegnes dødsattesten om dødsfaldets indførelse i ministerialbogen af den præst, i hvis ministerialbog dødsfaldet efter de herom gældende regler skal indføres med nr. Endvidere skal den præst, der skal foretage jordpåkastelse, forsyne attesten med påtegning om tid og sted for jordpåkastelsen. I tilfælde af borgerlig begravelse påtegnes attesten af den, med hvem der træffes aftale om begravelsen. Attesten afleveres derefter i *København* og på *Frederiksberg* på begravelsesvæsenets kontor, i *Gentofte* til den præst, i hvis kirkebog dødsfaldet (for så vidt angår dødfødte: fødslen) er indført med nr.

I *den øvrige del af landet* afleveres dødsattesten til dødsstedets sognepræst – i *de sønderjyske amter* sammen med en af personregisterføreren på dødsstedet udfærdiget attest om dødsfaldets anmeldelse til personregistret.

Skal ligbrænding finde sted, skal dødsattesten forinden af politiet forsynet med påtegning om, at der intet er til hinder for ligbrænding. For så vidt angår personer, der er afgået ved døden i *København*, *Frederiksberg*, *Gentofte*, *Odense*, *Århus*, *Randers*, *Ålborg* eller *Esbjerg* kommune, afgives sådan attestation dog ifølge justitsministeriets cirkulære af 15. december 1965 af vedkommende begravelsesvæsen.

Såfremt præsten har kendskab til eller begrundet formodning om, at der i forbindelse med dødsfaldet foreligger sådanne omstændigheder, at dødsattest bør udstedes på grundlag af medico-legalt ligsyn, påhviler det ham at påse, at dødsattesten på forsiden i den dertil indrettede rubrik er eller bliver forsynet med øvrighedens (normalt politiets) påtegning om, at der ikke for det offentliges vedkommende er noget til hinder for, at begravelsen finder sted.

Såfremt begravelse eller ligbrænding ønskes foretaget uden for den bykommune eller det landsogn, hvor dødsfaldet har fundet sted, udfærdiger i de sønderjyske amter præsten på dødsstedet, i den øvrige del af landet den præst, i hvis ministerialbog dødsfaldet er indført med nummer (i *København* og på *Frederiksberg* dog begravelsesvæsenet) en begravelsesattest, der (i de sønderjyske amter sammen med dødsanmeldelsesattesten) følger med liget. De dertil bestemte grønne blanketter rekvireres af præsten hos kredslægen.

Bortset fra fornævnte begravelsesattester må afskrift eller udskrift af dødsattester ikke udfærdiges af præsterne.

De til præsterne uden for *København* afleverede dødsattester indsendes som hidtil inden 14 dage efter hver måneds udgang til kredslægen sammen med de summariske indberetninger om antallet af fødte og døde. Såfremt en dødsattest er fejlagtig eller mangelfuldt udfyldt, påhviler det præsten at drage omsorg for, at der finder fornøden berigtigelse sted, forinden attesten videresendes til kredslægen, enten ved tilbagesendelse af attesten til udstederen eller ved rettelse i attesten, i sidstnævnte tilfælde med angivelse af, at rettelserne er foretaget af præsten.

Opmærksomheden henledes på, at præsterne bør forlange sig dødsattest forelagt i betimelig tid før begravelsen og ikke må lade sig nøje med at få den forevist ved selve begravelsen.

Man vedlægger et antal eksemplarer af nærværende cirkulære til omdeling blandt stiftets præster.

*) Min. tid. 1966 A. nr. 14. Ligelydende cirk. udsendt s. d. til amtmændene og Kbhvns. mag.

**) Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 430 af 15. december 1965 om dødsattester. I henhold til § 4 i lov nr. 2 af 2. januar 1871 om ligsyn som ændret ved lov nr. 46 af 4. maj 1875 fastsættes:

§ 1. Dødsattester udfærdiges på følgende blanketter, der er trykt ved justitsministeriets foranstaltning:

1. Dødsattest udstedt af en læge for en person, der er død i en alder af 28 dage eller derover: Formular 1231, hvid.
2. Dødsattest udstedt af en læge for et levendefødt barn, der er død inden 28 dage efter fødslen: Formular 1232, rød.
3. Dødsattest udstedt af en læge for et dødfødt barn: Formular 1233, gul.
4. Dødsattest udstedt af ligsynsmænd for et barn under 1 år: Blanket D, formular 1220, hvid.
5. Dødsattest udstedt af ligsynsmænd for andre personer: Blanket E, formular 1222, hvid.

§ 2. Bekendtgørelsen træder i kraft 1. januar 1966.

Stk. 2. Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 78 af 25. marts 1931 angående dødsattester ophæves.

Kirkeministeriets skrivelse af 3. febr. 1966 (til N. N.) ang. *generbuværelse af brugsretten til et gravsted efter udløbet af den periode, for hvilken brugsretten tidl. havde været erhvervet.*

I et hertil indsendt andragende af 4. november 1965 har De besværet Dem over, at kirkegårdsbestyrelsen i A. har afslået at efterkomme en af Deres ægtefælle fremsat begæring om genoprettelse af gravsted nr. . . . på A. kirkegård, i hvilket gravsted Deres ægtefælles fader er begravet.

Det fremgår af sagen, at dispositionsretten vedrørende det pågældende gravsted foruden Deres ægtefælle tilkom dennes to søstre. Det er derhos oplyst, at brugsretten til gravstedet udløb den 31. december 1961, og at der uanset henvendelse herom fra kirkegårdsbestyrelsen ikke på daværende tidspunkt blev taget skridt til gravstedsrettens fornyelse. Endvidere er det oplyst, at der i 1964 fandt en forhandling sted mellem kirkegårdsbestyrelsen og Deres ægtefælles to søstre, og at disse ved denne lejlighed samtykkede i gravstedets nedlæggelse. Endelig er det oplyst, at kirkegårdsbestyrelsen under hensyn til en planlagt udvidelse af den forbi gravstedet førende gang ikke har kunnet indgå på at genoprette gravstedet.

Således foranlediget skal man herved meddele, at begæring om fornyelse af brugsretten til det omhandlede gravsted skulle have været fremsat ved brugsrettens udløb i 1961. Da dette ikke er sket, har de personer, der indtil da havde dispositionsret over gravstedet ikke krav på nu at få dette genoprettet. Det må herefter have sit forblivende ved den stedfundne nedlæggelse af gravstedet.